

۹۶۹
۱۳۳۳
۲۰۱۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

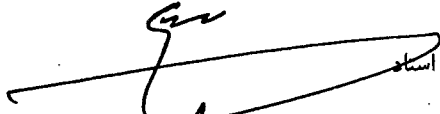

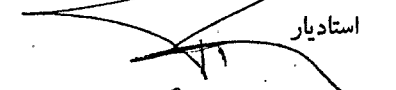
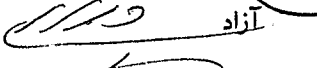

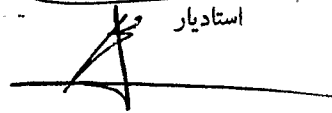
مرکز اطلاعات و مکتب سید علی بابا
تعمیرت مکتب

۲۴۵۲۸

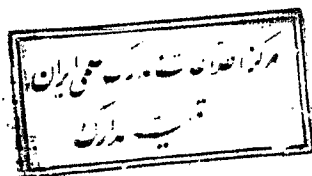
تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری

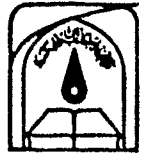
اعضای هیأت داوران نسخه نهائی رساله آقای سید حسن میرحسینی
تحت عنوان "سقوط قصاص در نظام حقوقی اسلام و ایران"

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه دکتری پیشنهاد می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	جناب آقای دکتر سید مصطفی محقق داماد	استاد	
۲- استاد مشاور	آیت ... سید حسن مرعشی	دانشیار	
۳- استاد مشاور	جناب آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده	استادیار	
۴- استاد ناظر	جناب آقای دکتر ابوالفتح وزیری	آزاد	
۵- استاد ناظر	جناب آقای دکتر ولی ... انصاری	استادیار	
۶- استاد ناظر	جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی	دانشیار	
۷- استاد ناظر	جناب آقای دکتر رجب گلدوست جویباری	استادیار	
۸- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی	استادیار	

۱۳۷۸ / ۴ / ۱

بسمه تعالی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته _____ است
که در سال _____ در دانشکده _____ دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____، مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب سید حسن میرحسینی دانشجوی رشته حقوق جزا و مقطع دکتوری تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.
چومشناسی

نام و نام خانوادگی: _____

تاریخ و امضا:

۱۳۸۷/۴/۱۵

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

رساله دوره دکتری مقوق جزا و جرم‌شناسی

سقوط قصاص در نظام حقوقی اسلام و ایران

سید حسن میرحسینی

3953/2

استاد راهنما

دکتر سیدمصطفی محقق داماد

اساتید مشاور

دکتر محمد جعفر حبیب‌زاده

آیت‌الله سید حسن مرعشی

تابستان ۱۳۷۸

تقدیم به:

- روان پاک پدرم که از همان سالهای آغازین حیات شوق
کسب علم و دانش و معرفت را در جانم دوانید.
- مادر، همسر و فرزندانم که نگارش این رساله حاصل صبر
و شکیبائی آنهاست.

« تقدیر »

سپاس و ستایش خدایرا، که خردبخش و بخردنواز است.
درود بر روان پاک پیامبران و ائمه اطهار (ع) که چراغ راه هدایت انسانها هستند.
اکنون که کار نگارش این رساله به یاری خداوند بزرگ به پایان رسیده است، بر
خود واجب می دانم که مراتب تشکر و قدردانی را از استادان معزز آقایان:
- دکتر سید مصطفی محقق داماد یکی از درخشانترین چهره های حقوقی کشور
که فضیلت علم و اخلاق و دانش پروری، شاخص وجودی اوست.
- آیت الله سید محمد حسن مرعشی که همواره در طی این چند سال، از محضر
پرفیض ایشان مستفیض و بهره مند بوده و هستم.
- دکتر محمد جعفر حبیب زاده که در شیوه نگارش و ترتیب منطقی مطالب و رفع
اشکالات شکلی و ماهوی رساله، همکاری و تلاش فراوان و دلسوزانه
داشته اند.
اعلام دارم.

«چکیده رساله»

نظام حقوقی اسلام علیرغم پذیرش «اصل قصاص» در جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص، همواره بر اصل مهمتری، که همانا برتری عفو و گذشت بر انتقام است، تأکید کرده است.

با توجه به مراتب فوق، اهمیت بررسی علل سقوط قصاص یعنی، عواملی که علیرغم تحقق و ثبوت قصاص موجب زائل شدن آن می‌گردند، روشن می‌گردد.

در این رساله با استناد به نظریه‌های فقیهان و حقوقدانان و همچنین رویه قضائی و مجموعه قوانین جزائی، علل سقوط قصاص از قبیل عفو، صلح، ارث قصاص، فوت قاتل و ... مورد بررسی تحلیلی قرار گرفته و موارد سکوت، نقص، اجمال یا تعارض قوانین مدوّنه، در هر یک از زمینه‌های مورد بررسی مشخص و در نهایت در راستای حفظ حقوق محکومین به قصاص و زیان دیده از جرم و همچنین تضمین اصول مسلم حقوق جزا از جمله اصل سرعت در رسیدگی، پیشنهادهای اساسی ارائه گردیده است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	مقدمه
۴	کلیات تحقیق
۴	الف - تعریف مسئله و بیان سؤالهای اصلی تحقیق
۴	ب - فرضیه‌های تحقیق
۵	ج - سابقه و ضرورت انجام تحقیق
۵	د - اهداف و کاربردهای تحقیق
۶	فصل اول: کلیات
۶	۱-۱- قصاص
۶	۱-۱-۱- واژه‌شناسی
۸	۱-۱-۲- ماهیت
۸	۱-۲-۱-۱- حق و حکم
۱۱	۱-۲-۱-۲- حق الله و حق الناس
۱۷	۱-۳-۱- سابقه تاریخی
۱۷	۱-۳-۱-۱- دوران قدیم
۱۸	۱-۳-۱-۲- ادیان قبل از اسلام
۲۰	۱-۳-۱-۳- اسلام
۲۳	۱-۴-۱- نظام حقوقی ایران
۲۴	۲-۱- سقوط (مجازات)
۲۴	۱-۲-۱- واژه‌شناسی
۲۵	۲-۲-۱- مقایسه سقوط مجازات با نهادهای مشابه

۲۶	۱-۲-۲-۱- موانع ثبوت مجازات
۲۸	۲-۲-۲-۱- تعویق اجرای مجازات
۲۹	۳-۲-۲-۱- تعلیق اجرای مجازات
۳۰	۴-۲-۲-۱- آزادی مشروط
۳۰	۵-۲-۲-۱- سقوط دعوای عمومی
۳۲	۶-۲-۲-۱- اعاده دادرسی
۳۳	۳-۲-۱- سابقه تاریخی
۳۵	۱-۳-۲-۱- دوران قدیم
۳۶	۲-۳-۲-۱- ادیان قبل از اسلام
۳۷	۳-۳-۲-۱- اسلام
۴۱	۴-۳-۲-۱- نظام حقوقی ایران
۵۱	فصل دوم: علل مشترک سقوط قصاص
۵۱	۱-۲- عفو مجنی علیه
۵۱	۱-۱-۲- واژه‌شناسی
۵۳	۲-۱-۲- ماهیت حقوقی
۵۳	۳-۱-۲- ادله مشروعیت
۵۶	۴-۱-۲- تمیز از مفاهیم مشابه
۵۶	۱-۴-۱-۲- رضایت
۵۷	۲-۴-۱-۲- صلح
۵۸	۳-۴-۱-۲- عفو عمومی و عفو خصوصی
۵۹	۵-۱-۲- صیغه عفو
۶۰	۱-۵-۱-۲- لفظ
۶۰	۲-۵-۱-۲- کتابت
۶۱	۳-۵-۱-۲- اشاره

- ۶۲..... ۱-۲-۶ محل عفو.....
- ۶۷..... ۱-۲-۷ انواع عفو به اعتبار کیفیت انشاء.....
- ۶۷..... ۱-۲-۱-۷ عفو مطلق.....
- ۶۷..... ۱-۲-۲-۷ عفو معلق.....
- ۶۸..... ۱-۲-۳-۷ عفو مشروط.....
- ۷۲..... ۱-۲-۸ شرایط عفو کننده.....
- ۷۷..... ۱-۲-۹ صاحب حق عفو.....
- ۷۷..... ۱-۲-۱-۹ در قصاص عضو.....
- ۷۷..... ۱-۲-۲-۹ در قصاص نفس.....
- ۷۸..... ۱-۲-۱-۲-۹ صاحب ابتدائی حق قصاص نفس.....
- ۸۱..... ۱-۲-۲-۹-۱ عفو مجنی علیه از قصاص نفس.....
- ۸۱..... ۱-۲-۲-۹-۱-۲ بررسی ادله طرفداران و مخالفین صحت عفو مجنی علیه.....
- ۹۰..... ۱-۲-۲-۹-۱-۲ ماهیت فقهی.....
- ۹۱..... ۱-۲-۲-۹-۲-۳ ماهیت حقوقی.....
- ۹۴..... ۱-۲-۲-۹-۴-۲ بررسی ماده ۲۶۸ قانون مجازات اسلامی.....
- ۱۰۴..... ۱-۲-۲-۹-۳-۲ اولیاء دم.....
- ۱۰۵..... ۱-۲-۲-۹-۱-۳-۱ مصادیق اولیاء دم.....
- ۱۱۲..... ۱-۲-۲-۹-۲-۲ نحوه توارث حق قصاص.....
- ۱۱۶..... ۱-۲-۳-۲-۹-۳-۳ ولی دم واحد.....
- ۱۱۸..... ۱-۲-۳-۲-۹-۱-۳-۱ دارا بودن اهلیت.....
- ۱۱۹..... ۱-۲-۳-۲-۹-۲-۳ فقدان اهلیت.....
- ۱۲۶..... ۱-۲-۳-۲-۹-۱-۲-۱ صغر سن و جنون.....
- ۱۲۷..... ۱-۲-۳-۲-۹-۲-۲ فقدان رشد.....
- ۱۲۷..... ۱-۲-۳-۲-۹-۳-۳ عدم دسترسی.....
- ۱۲۸..... ۱-۲-۳-۲-۹-۴-۲ اولیاء دم متعدد.....

- ۱۲۹ ۱-۲-۹-۲-۳-۱-۴- تعدد اولیاء دم به اعتبار تعدد ورثه
- ۱۲۹ ۱-۲-۹-۲-۳-۱-۴- همه دارای اهلیت هستند
- ۱۳۶ ۱-۲-۹-۲-۳-۱-۴- بعضاً دارای اهلیت نیستند
- ۱۴۱ ۱-۲-۹-۲-۳-۲-۴- تعداد اولیاء دم به اعتبار تعدد مقتول
- ۱۴۳ ۱-۲-۹-۲-۴- ولی قهری
- ۱۴۴ ۱-۲-۹-۲-۵- ولی امر
- ۱۵۷ ۱-۲-۱۰- آثار عفو
- ۱۵۷ ۱-۲-۱۰- نسبت به جانی
- ۱۵۷ ۱-۲-۱۰-۱- سقوط قصاص
- ۱۶۴ ۱-۲-۱۰-۱- مجازات دیه
- ۱۶۹ ۱-۲-۱۰-۱-۳- مجازات تعزیری
- ۱۷۸ ۱-۲-۱۰-۱-۴- کفاره قتل
- ۱۷۹ ۱-۲-۱۰-۱-۵- محرومیت از ارث و وصیت
- ۱۸۱ ۱-۲-۱۰-۱-۶- تکلیف جانی به پرداخت دیه در صورت موافقت
- ۱۸۱ ۱-۲-۱۰-۲- نسبت به عفو کننده
- ۱۸۲ ۱-۲-۱۰-۳- نسبت به اشخاص ثالث
- ۱۸۴ ۱-۲-۱۱- ادله اثبات عفو
- ۱۸۷ ۲-۲- صلح قصاص
- ۱۸۸ ۲-۲-۱- واژه شناسی
- ۱۸۹ ۲-۲-۲- ادله مشروعیت
- ۱۹۰ ۲-۲-۳- ماهیت
- ۱۹۱ ۲-۲-۴- محل صلح
- ۱۹۱ ۲-۲-۵- شرایط طرفین عقد صلح
- ۱۹۲ ۲-۲-۶- بدل صلح
- ۱۹۲ ۲-۲-۷- صاحبان صلح

- ۱۹۴..... ۸-۲-۲ صلح بر قصاص بصورت فضولی
- ۱۹۵..... ۹-۲-۲ آثار صلح بر قصاص
- ۱۹۶..... ۳-۲ فوت جانی
- ۲۰۷..... ۴-۲ ارث قصاص
- ۲۰۹..... ۵-۲ رجوع شهود از شهادت

فصل سوم: علل خاص سقوط قصاص ۲۱۲

- ۲۱۲..... ۱-۳ علل خاص سقوط قصاص نفس
- ۲۱۲..... ۱-۱-۳ اثبات قتل بر دو متهم با اقرار هر یک، در صورتی که اولی از اقرارش برگردد
- ۲۱۹..... ۱-۲-۳ اشتراک موجب و غیرموجب در قتل عمدی
- ۲۲۲..... ۳-۱-۳ اثبات قتل بر دو متهم بطور مستقل با بینه
- ۲۲۴..... ۲-۳ علل خاص سقوط قصاص عضو
- ۲۲۶..... ۱-۲-۳ عدم تساوی در جنس
- ۲۲۹..... ۲-۲-۳ عدم تساوی در محل
- ۲۳۲..... ۳-۲-۳ عدم تساوی در مقدار
- ۲۳۴..... ۴-۲-۳ عدم تساوی اعضاء در سالم بودن
- ۲۳۷..... ۵-۲-۳ عدم تساوی اعضاء در اصلی بودن
- ۲۳۸..... ۶-۲-۳ قصاص بیشتر از اندازه جنایت شود
- ۲۴۱..... ۷-۲-۳ تغییر عضو صدمه دیده در جهت بهبودی

نتیجه گیری و پیشنهادها ۲۴۵

منابع و مأخذ ۲۵۰

۲۶۵

کلیده انگلیسی

مقدمه

در دین مقدس اسلام، اگرچه «اصل قصاص» در جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص، با شرایطی مورد پذیرش قرار گرفته است، ولی همواره شارع مقدس به عفو و گذشت نسبت به قصاص توصیه و تأکید داشته و با وعده پاداش اخروی برای عفو کنندگان، عفو را برتر و افضل از اجرای قصاص دانسته است. به عبارت دیگر، نظام حقوقی اسلام، در واکنش نسبت به این قبیل جرائم، دو اصل مهم عدالت و رحمت را مورد توجه و لحاظ قرار داده است.^(۱)

نظر به مراتب فوق، می‌توان گفت که به همان اندازه که بررسی مجازات قصاص و شرائط تحقق آن، لازم و ضروری و دارای اهمیت است، به همان اندازه و شاید هم بیشتر، موضوع سقوط قصاص، یعنی مواردی که علیرغم ثبوت و تحقق قصاص، موجب زائل شدن مجازات قصاص است، نیازمند توجه و بررسی و تبیین است. زیرا موارد سقوط قصاص از آنجائیکه در صورت تحقق و بروز، نهایتاً موجب از بین رفتن مجازات قصاص می‌گردند، مانند اجرای قصاص، مایه حیات هستند.^(۲)

در رابطه با موضوع قصاص و شرائط تحقق آن، تحقیقات جامع و کافی از سوی صاحب نظران در حوزه و دانشگاه صورت گرفته است،^(۳) ولی در رابطه با موضوع سقوط قصاص و تبیین موارد و مصادیق آن علیرغم دارا بودن اهمیت فراوان، تاکنون تحقیقات فقهی و حقوقی کافی بعمل نیامده است.

نظام تقنینی کشور هم به رغم تغییراتی که در طی بیست سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در قوانین جزائی انجام گرفته، در مبحث قصاص برخلاف مباحث حدود و تعزیرات، نه تنها به مقوله معافیت از قصاص که فرد اجلای آن موارد سقوط قصاص بعد از تحقق و ثبوت آن است، توجه اساسی نکرده و در صدد احصاء موارد سقوط قصاص بصورت روشن و صریح برنیامده، بلکه گاهی با تصویب قوانین نامناسب و بعضاً هم با سکوت تعمدی خود، اصول مسلم

۱- سوره مائده، آیه ۴۹ و سوره بقره، آیه ۱۷۳

۲- ... و من احياها فکانما احيا للناس جميعاً. سوره مائده آیه ۳۵

۳- سیدمحمد حسینی شیرازی، الفقه کتاب القصاص، ایران، قم، دارالقرآن الحکیم، بی تا و سیدمحمد فاضل لنکرانی، تفصیل الشریعة کتاب القصاص، قم، المطبعة العلمیه، ۱۴۰۷ ه. ق. و علی اکبر نایب زاده، «مبانی قصاص نفس در مکاتب اسلامی»، پایان نامه دکتری حقوق جزا، چاپ نشده، دانشگاه آزاد اسلامی، بی تا و قدرت الله خسروشاهی، «فلسفه قصاص از دیدگاه اسلام» پایان نامه فوق لیسانس، چاپ نشده، دانشگاه تهران، ۱۳۷۶

حقوق جزا از جمله اصل سرعت در رسیدگی را نادیده گرفته و عملاً موجبات تضییع حقوق و آزادیهای افراد خصوصاً محکومین به قصاص را فراهم و بعضاً موجب افزایش آمار جمعیت کیفری زندان گردیده است.^(۱)

با توجه به مراتب فوق و از آنجائیکه در طول مدت خدمت قضائی چندین ساله همواره از نزدیک یا پیامدهای منفی ناشی از قانونگذاری‌های نسنجیده و نیز سکوت تعمدی قانونگذار در این خصوص، مواجه بوده‌ام و شناخت کافی دارم، پس از مشاوره با استادان محترم حقوق جزا و تصویب مسئولین ذیربط در دانشگاه تربیت مدرس، موضوع «سقوط قصاص در نظام حقوقی اسلام و ایران» را به عنوان رساله دوره دکتری انتخاب، کردم.

در نگارش این رساله، ابتدا مبانی و زمینه‌های فقهی موضوع و سپس مبانی حقوقی و عقاید علمای حقوق را مورد بررسی قرار داده‌ام و در نهایت با توجه به قوت و ضعف دلائل ابرازی از سوی صاحب‌نظران و بدون اینکه تعصب و اصرار روی نظریه یا نظریه‌های خاص فقهی و حقوقی وجود داشته باشد، نظریه اصلح را برگزیده یا مطرح کرده‌ام. برای تهیه و جمع‌آوری مطالب از کلیه منابع موجود و قابل دسترسی در رابطه با موضوع رساله، از قبیل کتابها و مقالات فقهی، آیات قرآن کریم، احادیث و روایات منقول از ائمه معصومین (ع)، نظریه‌های فقیهان اعم از عامه و امامیه، مجموعه قوانین و مقررات مرتبط با موضوع، آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوانعالی کشور، آرای صادره از سوی شعب دیوانعالی کشور و محاکم، نظریه‌های مشورتی اداره حقوقی قوه قضائیه و مشاوره با قضات و استادان فن تا آنجا که در توان و قابل دسترسی بوده، استفاده گردیده است. و رساله در سه فصل که هر فصل مشتمل بر چند بخش است، تدوین گردیده است.

در فصل اول که تحت عنوان کلیات تدوین گردیده است، ضمن تبیین مفهوم قصاص و سقوط مجازات و بررسی نقاط اشتراک و افتراق آنها با نهادها و تأسیسات مشابه و همچنین بیان ویژگی‌های اساسی آنها، به سابقه تاریخی قصاص و سقوط مجازات اشاره شده؛ و در

۱- مانند عدم تعیین مدت، برای پرداخت سهم دیه اولیاء دم خواهان دیه از سوی اولیاء دم خواهان قصاص موضوع ماده ۲۶۶ قانون مجازات اسلامی و همچنین سکوت تعمدی قانونگذار در رابطه با اختیار یا عدم اختیار ولی قهری ولی دم صغیر یا مجنون نسبت به انجام قصاص یا تبدیل آن به دیه و یا موارد دیگری که در متن رساله مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

نهایت نقاط و موارد ابهام آمیز مشخص، و با توجه به یافته‌ها، راهکارهای مناسب در جهت پر کردن خلاء قانونی در هر یک از زمینه‌های مورد بررسی، ارائه گردیده است.

در فصل دوم، علل مشترک سقوط قصاص، یعنی عواملی که در صورت بروز موجب سقوط قصاص اعم از قصاص نفس و قصاص عضو می‌گردند، مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش اول این فصل، عفو به عنوان یکی از علل مهم سقوط قصاص معرفی گردیده است. در این بخش ضمن تبیین مفهوم عفو و تمایز آن با نهادهای مشابه از قبیل رضایت و صلح، عناوینی از قبیل صاحبان حق عفو، شرایط اعطای عفو، کیفیت ارث حق قصاص، مصادیق اولیاء دم، انواع عفو، آثار عفو و ... با استناد به نظریه‌های فقیهان و عقاید علمای حقوق و همچنین مجموعه قوانین جزائی و رویه قضائی مورد بررسی قرار گرفته و ضمن تعیین موارد سکوت، نقص و اجمال قانون در زمینه‌های مورد بررسی، پیشنهادهای مناسب و عملی برای حل معضل قانونی، ارائه گردیده است.

در بخش دوم این فصل، موضوع صلح بر قصاص به عنوان یکی دیگر از موارد سقوط قصاص مورد بررسی قرار گرفته، و موضوعات مهم مرتبط با آن از قبیل صلح فضولی و آثار صلح بر قصاص و ... با استناد به نظریه‌های فقهی و قانونی مورد بحث قرار گرفته است.

در بخش‌های سوم، چهارم و پنجم این فصل، موضوع فوت جانی، ارث قصاص و رجوع از شهادت، به عنوان علل دیگر سقوط قصاص مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و اشکالات و نواقص قانونی موجود در هر یک از زمینه‌های فوق مشخص و پیشنهادهای لازم در جهت رفع آنها ارائه شده است.

در فصل سوم و پایانی، علل خاص سقوط قصاص، یعنی عللی که در صورت بروز فقط موجب سقوط قصاص نفس یا قصاص عضو می‌گردند، در دو بخش تحت عنوان علل خاص سقوط قصاص نفس و علل خاص سقوط قصاص عضو مورد بررسی قرار گرفته است و در خاتمه ضمن نتیجه‌گیری پیشنهادهای لازم در رابطه با هر یک از زمینه‌های مورد بررسی، ارائه گردیده است.